
De oorsprong van De Wite Peal

Freark Marten Ringnalda

Voor een toeristische fietser met historische en biologische belangstelling valt heel wat te genieten op een mooie zomerse dag in de buurt van het Tjeukemeer in Rohel. Hij ziet het fraaie landschap, de koeien in de wei, de bloemen in de berm en hij hoort de vogels in de lucht. Rijdend over de Kampweg zal hij rond kijken naar een kamp in de buurt. Waarom zou de weg anders Kampweg heten? Maar een kamp valt er niet te zien. Al jaren niet meer. Het is er wel geweest vanaf 1939 of 1940, de bronnen verschillen van mening over het tijdstip van de bouw. Maar een brief van de Rijksdienst voor de Werkverruiming van 30 juli 1940 aan B en W van Haskerland geeft klaarheid in deze zaak. Daarin wordt meegedeeld dat er 'in uw gemeente een kamp zal worden gebouwd'. De Jouster Courant van 25-7-40 meldt bovendien dat de aanbesteding van het werk door Sociale Zaken gegund is aan H. Koppenrade te Joure. Dus 1940 is het bouwjaar van DWP. Het kamp was bedoeld als verblijfplaats voor arbeiders in de werkverschaffing en eindigde als tijdelijke huisvesting voor Molukkers in 1960. Daar tussen door heeft het nog verschillende bestemmingen gehad. In 1961 werd het

Aanbesteding in de Jouster Courant van 25-07-1940.

AANBESTEDING.

Joure. — Bij gehouden aanbesteding op uitnodiging, voor rekening van het ministerie van Sociale Zaken, was de heer H. Koppenrade alhier, resp. voor f 27.339 en f 27.919, laagste inschrijver voor den bouw van twee werkkampen, n.l. te Rohel en Blesdijke.

kamp door Domeinen verkocht.

De naam van het kamp DWP (De Wite Peal) leeft nog voort in de voetbalclub van Sintjohannesga / Rotsterhaule. Die club werd in 1947 in de kantine van dat kamp opgericht. Albert Doorn (1905-1951), de toenmalige beheerder nam het initiatief daartoe. De Wite Peal is een herinnering aan een wit grenspaaltje tussen de gemeenten Haskerland en Doniawerstal (eens tussen Schoterland en Doniawerstal). Ook dat paaltje is al lang verdwenen. Dat roept om verandering! Zie mededeling verder in dit tijdschrift.

Het spookte er vroeger op de Kampweg e.o.

Wat ook al in geen jaren meer gezien is (als het ooit gezien was!), is het spook van de Wite Peal. Dat spook waarde vroeger in die contreien rond in de nachtelijke uren, zei men. Men durfde daar in het donker amper nog langs. Het spook had geen hoofd en was in het wit gekleed. Iemand beweerde met grote stelligheid hem gezien te hebben met een bord in de hand waarop een doodshoofd lag. "Stjerrende wier", zei hij er bij! De witte spookgedaante deed geen mens kwaad en was alleen angstaanjagend. Soms droeg hij een Franse vlag. Dat zou kunnen kloppen. Het verhaal wil dat in de Napoleontische tijd daar op een nacht een ruiter werd vermoord. Zijn paard werd toen door de moordenaar(s) gestolen en nog altijd zoekt zijn geestverschijning daar om. Sinds er in de buurt huizen werden gebouwd was het spook verdwenen.

RIJKSDIENST VOOR DE WERKVERRUIMING
INSPECTIE FRIESLAND

No. 34454.

HEERENVEEN, 30 Juli 1940.

Telefoon no. 257
Postgiro no. 41765

Bericht op

Onderwerp: Nieuwbouw kampen.

S./J.

Ik heb de eer U mede te deelen, dat van Rijkswegen in Uwe gemeente een kamp zal worden gebouwd.

Voor de bouw van dit kamp is krachtens het bepaalde in artikel 73, 2de lid der Woningwet geen gemeentelijke bouwvergunning noodzakelijk.

Ik meen er echter goed aan te doen U van deze bouw in kennis te stellen, een situatie van de plaats waar het kamp zal worden gebouwd ontvangt U tevens hierbij.

Coll.: *Sh*

Het Hoofd van de Inspectie
de Hoofd-Inspecteur,

J. Calverley

Behandeld in vergadering van Burg. en Weth. den: 31 mei 1940 Besloten: Aangenomen voor kennisgeving. Par. H. S. S.
--

Aan
Burgemeester en Wethouders
van
HASKERLAND.

Ontginning Rohelster Wide

De periode tussen de beide wereldoorlogen was erg moeilijk voor heel veel mensen. Duizenden mannen, vrouwen en kinderen leden honger. Er was grote werkloosheid. Zeker er

kwam werk door de werkverschaffing; maar vanuit die kring werd ook vaak geprotesteerd tegen de lage lonen van de tewerkgestelden. Sommige gemeenten deden wat aan grondontginning om mensen aan werk te helpen maar dat bood weinig soelaas.

geschiedenis van het kunstlicht. Door het weghalen van de Friese vlag onthulde hij een lamp met het nieuwe licht. Twee burgemeesters, de heren Douwen en Hoekstra, wedijverden in welsprekendheid over meer licht in de duisternis van de 'Polderdijk' (later Meerweg). Zij spraken de hoop uit dat de waterleiding spoedig zou volgen. Dan was er nog de Luckey-band die voor vrolijke muziek zorgde. Wie waren dat? Elektriciteit was er, nu de waterleiding nog. DWP kreeg in 1955 leidingwater, de omgeving volgde ruim een jaar later. Pompen en regenbakken waren daarna niet meer zo nodig. Iedereen was blij met deze watervoorziening. Vooral ook de tuinders die nu hun fijnere groenten konden reinigen in schoon water. Het kwam de volkshygiëne ten goede.

Onder vruchtbomen 'groeiden' caravans

Maar tevreden waren alle tuinders niet. Ze wilden dat er meer geveild werd. Niet twee keer maar drie keer per week naar de veiling. Dat bleef echter een wens. Bovendien vielen de opbrengsten van het fruit tegen. De grond bleek niet zo geschikt als men eerst dacht. De diepere lagen waren minder goed voor vruchtbomen. Had de tuinbouwvoorlichting dat niet kunnen weten? Fruittelers zijn creatieve mensen. Toen het met de appels en peren niet zo boterde, verkochten ze stukjes grond inclusief bomen aan kampeerdere. Dat moet begonnen zijn in ongeveer 1963. Wie wil er niet kamperen onder vruchtbomen zodat de rijpe vruchten je in de schoot of mond vallen terwijl je lui zit voor je tent of caravan? Liefhebbers genoeg! Het werden eigenlijk campings met mooie namen o.a. De Wreedehof naar de tuinder van

het eerste uur. Al gauw volgden De Vriehof en de Frank en Vrijhof. Men handelde volgens het principe 'vrijheid-blijheid'. Allerhande modellen caravans verzezen als paddestoelen uit de grond onder de vruchtbomen. Die caravans werden omgebouwd tot geriefelijke, stenen zomerhuisjes/huizen, waarbij de bomen veelal het loodje legden. Illegaal? Daar dachten betrokkenen niet aan. In 1966 waren er al meer dan 75 grondeigenaren. Op 34 ha tuinbouwgrond stonden in 1977 meer dan driehonderd stacaravans of wat daar voor door moest gaan. Zo stiekem weg was er een nieuw dorp ontstaan. Als het gevaarte maar op vier wielen stond was het een caravan. Rijden met zo'n gevaarte, in veel gevallen: ho maar! Veelal was er geen beweging in te krijgen. Tuinders als De Koning en Van der Woude profiteerden van deze ontwikkeling door de verkoop van tuinplanten, heesters en coniferen want iedereen creëerde een paradijsje om zijn 'paleisje'. Al in 1964 stuurde de gemeente Haskerland een brief op poten naar de illegale kampeerdere. Dat hielp niets. Het probleem groeide met de jaren. Legalisering ging niet zo makkelijk. Riolering zou aangelegd moeten worden, maar wie betaalt dat? Waar blijft al het afval? Kunnen 'kampeerdere' inwoners van Haskerland of Skarsterlân zijn? Waar hebben zij hun postadres? Jaren hebben de problemen geduurd. Menig burgemeester en wethouder hebben zich er met hulp van ambtenaren mee bezig gehouden. Er is op den duur een soort uitsterf constructie bedacht: wie er zat mocht blijven, maar bij verkoop kreeg z'n bezit een recreatieve bestemming. Permanent bewonen mocht dus niet meer. Voortdurend probleem: hoe controleer je dat?

vrijkwam en bruikbaar was kwam in zijn 'theater' terecht. 'De Wite Peal' noemde hij zijn theater. Er werd heel wat afgeknutseld door de klusjesman Andries Brals. Maar ook aan deze periode kwam een einde. Hooier uit Oosterzee kocht weer later de heleboel met het doel er een kalvermesterij te houden. Het kamp restant ging totaal plat en er kwam een nieuw woonhuis met stallen voor in de plaats. DWP verdween in de nevel van de historie. Gelukkig is er nog een Kampweg en de voetbalclub DWP.

Een Betuwe in het klein?

De ongerepte natuur van het Rohelster Wide werd herschapen door ontginning in goede cultuurgrond voor maar enkele boeren en later voor een aantal jonge tuinders. Er was veel behoefte aan tuinbouwgrond en dat was in Rohel te vinden. Zo'n 40 ha was daar voor beschikbaar.

De Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst dacht vooral aan boomgaarden in dit tuinbouwcomplex. Naast vruchtbomen (80%) kon er groente geteeld worden. In tuinbouwkringen bestond hier ruime belangstelling voor. A. de Wrede uit Joure was in 1947 de eerste die daar een bedrijf begon. In 1950 was er ongeveer 38 ha verkocht. Acht tuinders hadden elk gemiddeld 5 ha tot hun beschikking. Het zou een tuinbouwgebied worden dat z'n weerga in onze provincie niet kende. Dat klonk allemaal prachtig. Eind maart 1950 vond de eerste officiële boomplanting plaats. De hogere kringen uit bestuur en tuinbouw waren daarbij aanwezig en spraken mooie woorden. Iemand prees de ijver en de durf van de tuinders 'die een visje uitgooiden om een kabeljauw te vangen', maar roerde ook hun nijpende woningvraagstuk aan. Hij

wees op het leegstaande kamp 'De Wite Peal'. Dat bleek geen optie want in 1951 werden daar Molukkers gehuisvest. De gemeente Haskerland liet twee dubbele woningen bouwen en zegde alle medewerking toe. 'Om die kabeljauw te vangen' moest er erg hard gewerkt worden door de tuinders. Elektriciteit en waterleiding werden node gemist. Niemand in de buurt had die voorzieningen. Het wassen en reinigen van groenten kan toch niet met slootwater gebeuren? Sloten raakten bovendien steeds meer verontreinigd o.a. ook door het afvalwater van DWP. Het tuinproject liep dus goed maar...een vetpot was het allerminst. Tuinders van het eerste uur na de Wrede waren: G. Breeder, J. van der Woude, A. Keuning, P. Otter (allen uit Heerenveen), H. de Boer (prov. Groningen), H. de Vries (Oranjewoud) en H. Hettinga (Blauwhuis). Voor gemeenschappelijke rekening hadden de tuinders wagens en werktuigen aangeschaft. Die coöperatie was ook nuttig voor het uitwisselen van ervaringen. Jonge vruchtbomen hadden het nadeel dat ze pas na enkele jaren vrucht droegen. Dus teelde men witlof, tomaten, andijvie, aardbeien (ook toen een speciaal product van Joure), bieten, aardappelen en bloembollen.

Er kwam licht in Rohel (1953)

Feest in Rohel. Vlaggen uit bij de tuinders en andere bewoners. De schuur van winkelier Ten Hoeve was een feestzaal geworden. Alle Petroleumlampen op de Meerweg werden voortaan overbodig. De hele buurtschap was opgetogen over 'it nije ljocht'. Het muziekcorps Excelsior speelde o.l.v. D. Akkerman. Men zong het Fries volkslied. Roel Piters de Jong, de lokale verhalenverteller vergastte de feestgangers op een verhaal over de

Visser op het Rohelster Wide.

In 1924 werd de NV "De Drie Provinciën" opgericht. Alle gemeenten uit de noordelijke provincies waren daar bij aangesloten. Het doel van die club was om 'woeste' gronden te ontginnen tot goede cultuurgrond. De Ontginningsmaatschappij was uit nood geboren en gaf aan vele werklozen werk. De maatschappij liet ook boerderijen bouwen door werkloze bouwvakkers. Het Rohelster Wide kon je toen eveneens 'woeste' grond noemen. Door vervening was er na 1750 een grote waterplas met vele eilandjes ontstaan. In 1933 was het nog een gebied met een bijzondere flora en fauna, maar bijna ontoegankelijk. Jagers en vissers konden zich daar uitleven. Al in 1930 vond men dat het water uit het gebied weggemalen moest worden. Dat zou wellicht de landbouw betere kansen geven. Dijken werden aangelegd en een gemaal werd gebouwd aan de rand van het Tjeukemeer in 1933. Het fundament is nog te vinden bij camping Heida in Rohel. Na een dik jaar was het water weg. Het drooggevallen gebied van 142

ha zat vol kuilen en bulten veroorzaakt door de vroegere verveners. Dus onwerkbaar voor boeren. Ontginning

Afpersing.

ST. JOHANNESGA. Zooals men weet zijn een paar weken geleden een 18-tal arbeiders uit de werkverschaffing van 't Rohelster Wide geschorst, in verband met een verschil met den opzichter. Deze arbeiders waren nu, tijdens de schorsing, buiten inkomsten en wendden zich daarom tot den heer De V., armvoogd alhier, om uitkeering. Dit was gewoon, daar de menschen tenslotte toch moeten eten. Erger werd het echter, toen de armvoogd dezer dagen door enkele van de geschorste arbeiders in z'n bewegingsvrijheid belemmerd werd en men trachtte De V. een of andere uitkeering af te persen. Dit is o.i. zeer af te keuren en niet de juiste weg om vermeend onrecht recht te maken.

Het spreekt vanzelf dat deze arbeiders door dergelijk optreden zichzelf 't meeste schaden. De betrekking van armvoogd is intusschen geen benijdenswaardig haantje tegenwoordig. Voor een dergelijke betrekking wordt wel een krachtige persoonlijkheid vereischt. Ten eerste moet de armvoogd iemand zijn, die veel medegevoel met de noodduit zijner medemenschen heeft, maar aan de andere kant, gebonden als hij is aan beperkte middelen, door strenge rechtvaardigheid de beschikbare middelen zoo doelmatig mogelijk besteden. Gemakkelijk is dat vast niet, en zeker zal hij niet ieder tevreden kunnen stellen.

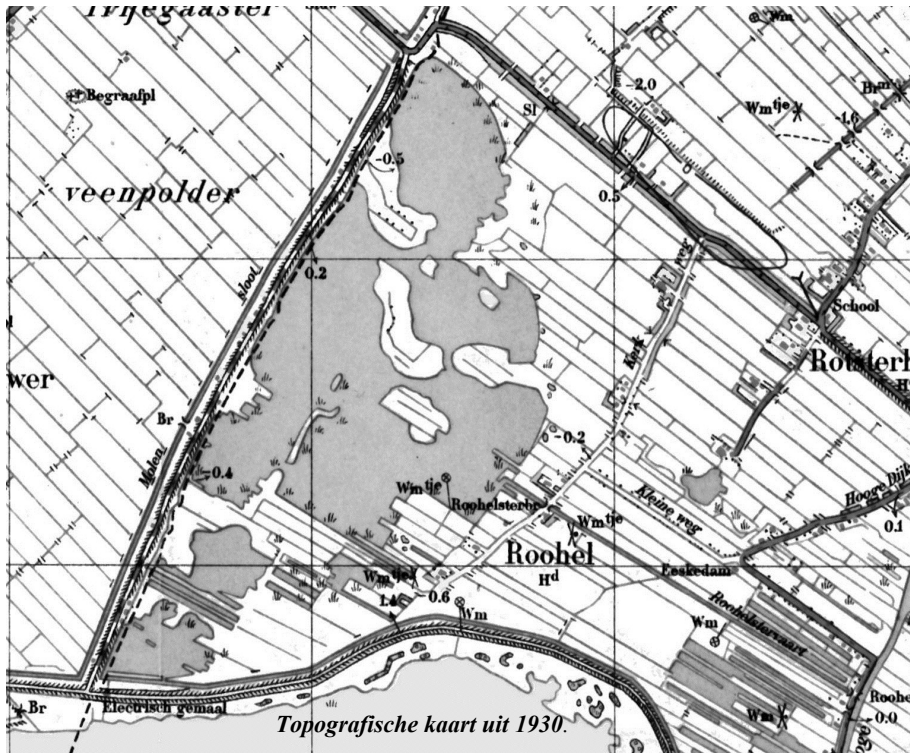
J.C. 2 aug 1934.

De verveners in actie. Links staat de opzichter Klaas Eefting.

Andries Brals, de klusjesman en nieuwe eigenaar van DWP (LC 22 juni 1977)

verkocht, die gingen waarschijnlijk naar boeren in Drente. Tuinder Piet de Koning was met zijn gezin een paar jaar eerder uit Hendrik Ido Ambacht gekomen, waar hij te weinig ruimte had. Hij las ergens dat er in Roohel (Friesland) een tuinbedrijf van ene Piet de Vrie te koop was. Friesland leek hem eerst maar niks. Echter toen de familie inclusief opa op excursie ging was de koop gauw beslist. Het tuinbedrijf van Piet de Vrie met 4 koeien en 1 paard (!) werd gekocht. Dat vee raakte hij wel weer kwijt. Men settelde zich aan de Meerweg en na verloop van tijd ging dat daar met noeste arbeid uitstekend. Bij de latere aankoop van de 'zeer ruime' beheerderswoning was het woonprobleem eveneens opgelost. Het gezin De Koning betrok die woning. Een woning op de eigen tuinderij leek toch beter. Die werd gebouwd en zo stond dus in 1970 'De Wite Peal' op

nieuw te koop. De veiling zou plaats vinden in café Goerres te Sint Johannesga op 13 mei 1970. Andries Brals en zijn gezin werden de volgende bewoners. Hij was sloper van beroep. Geen klus was te gek voor hem. Hij had een hele verzameling bulldozers, kranen en enkele vrachtwagens. Dat stond allemaal op het terrein van DWP. Van twee afgedankte draglines fabriceerde hij weer één. Hij was specialist in bijzondere klussen. Hij legde in 1977 de 29 m. hoge fabrieksschoorsteen van Delfstrahuizen neer alsof het niks was. Voor Rijkswaterstaat moest hij betonnen fietspaden verwijderen. Het beton breken deed hij niet, hij haalde de platen er in twee stukken uit en verkocht die als erf en pad verharding aan boeren. Ook verzorgde hij het leggen van die platen. Slopen, verkopen en leggen, zo moet je dat aanpakken zei Andries. Alles wat bij het slopen

Verkoop barakken, enz., met ondergrond, te Rotsterhaule (Fr).

De Inspecteur der domeinen te Leeuwarden, Noordersingel 100 (tel. 05100—25660), zal op woensdag 8 februari 1961, 's morgens 10 uur, bij inschrijving verkopen:

- 1e. voor afbraak enkele woon- en slaapbarakken, kantine-barak, bergplaatsen, loopplanken, tegels, enz.;
- 2e. het terrein waarop deze barakken, enz. staan, met een stenen gebouw, beplantingen, enz.;
- 3e. het terrein met de barakken, enz., onder 1e en 2e genoemd, in massa (dus niet voor afbraak);

alles tezamen vormende het voorm. Ambonezen-woonoord „Witte Peal” te Rotsterhaule (gem. Haskerland, Fr.). Beziichtiging is mogelijk op werkdagen van 9—12 en 2—5 uur en 's zaterdags van 9—12 uur, onder leiding van de kampbeheerder.

Voll. omschrijving en voorwaarden zijn bij de bezichtiging verkrijgbaar of worden op aanvraag door de Insp. voornemd toegezonden.
Opgeld 10 %.

Verkoop barakken DWP in 1961, advertentie LC

Einde van het kamp DWP

Zo'n 20 jaar had het barakkenkamp DWP er gestaan. De geschiedenis van het complex kende vele trieste verhalen. Het begon met mensen die zich in het zweet werkten tot ze aan het eind van de werkdag met pijnlijke ruggen en gewrichten op hun brits konden kruipen. Toen kwamen er joden die na een kort verblijf op weg moesten naar hun verschrikkelijke einde in een concentratiekamp. Vervolgens zaten er zgn. asocialen en overtreders van de Duitse regels. Vreugde kon het kamp beleven na de bevrijding toen er schoolkinderen kwamen om bij te komen van hun minder gezond stadsmilieu.

In 1951 kwamen de Molukkers. Geen vrolijk gezelschap. Per schepen getransporteerd uit Oost-Indië. Tijdelijk dachten ze. Dat had je gedroomd, zeggen ze nu. Ja, tijdelijk in DWP. In 1960 moesten ze weg. Niet naar Ambon maar naar ergens in Nederland. Toch hebben ze ondanks het onrecht hen aangedaan en het sterke verlangen naar hun prachtige eiland wel enig

plezier in de barakken van DWP gehad. Er waren vrij veel contacten met de plaatselijke bevolking die hen niet links liet liggen. Ze kregen werk in de omgeving. Ze hadden feestavonden in de kantine waar ook de buurt aan kon deelnemen. Ze maakten muziek. Ze voetbalden tegen elftallen uit de omgeving. Hun kinderen gingen naar verschillende scholen en namen vrienden mee naar het kamp. Er kwam echter een einde aan en toen stond het kamp er weer leeg en verlaten bij. Wat nu? zeiden de omwonenden. Zou het een recreatieve bestemming kunnen krijgen zo dicht bij het Tjeukemeer? De eigenaar Rijksdomeinen was geen recreatie instelling en een andere functie voor de barakken had men evenmin. Dus verkopen of verhuren, afbreken was ook nog een mogelijkheid.

Er kwam een advertentie in de krant. De inspecteur der domeinen te Leeuwarden kondigde daarin de verkoop aan van barakken enz. met ondergrond, te Rotsterhaule. Het werd dus verkopen. Piet de Koning werd koper van de grond, de beheerderswoning, de kantine en het gebouwtje van het pompgebouw. Sommige barakken werden apart

Opnieuw te koop in 1970, advertentie LC.

Zeer ruime woning met schuur en grote loods en terrein te Rotsterhaule

Voor velerlei doeleinden geschikt.

Op woensdag 13 mei 1970, des middags om 3 uur in café Goerres te Sint Johannesga, zal publiek finas worden geveild:

de woning genaamd „De witte Peal” te Rotsterhaule Wolvevondijk 1, met grote houten loods en steent schuur, erf en terrein, groot 62,60 are.

Terstond vrij te aanvaarden.

Ingezet op slechts / 30.100.—

Beziichtiging op de veilingdag van 1.30—2.30 uur en in overleg.

Biljetten verkrijgbaar: ook bij café Goerres.

was bittere noodzaak. Daar werd in 1935 mee begonnen. Het hele gebied moest op de schop. Dat was zwaar werk voor de te werk gestelde werklozen. Ze beschikten slechts over kipkarren, kruiwagens ('pipegaaltsjes') en schoppen. In de grond zaten nog heel wat stobben. Soms in verkooldde vorm. Dit vanwege een enorme brand die er heel vroeger had gewoed. In de middeleeuwen moet in deze omgeving inclusief het Tjeukemeer veel bos geweest zijn. Dode planten en struiken zorgden voor laagveen. Dat laagveen werd grotendeels voor turf afgegraven. Plassen, moerassen en zompige grond waren het resultaat. Maar de ontginningsmaatschappij maakte daar een einde aan. Voor dat de ontginningsklus begon moest eerst het complex water en rietland onteigend worden. Die aankondiging kwam officieel op 1 april 1931. Later verklaarden de eigenaren dat zij hun

Ploegen op de akkers van boer Eefting.

Paarden hielpen toen de boer.

eigendommen in het Rohelster Wide tegen taxatieprijs wilden afstaan aan de ontginningsmaatschappij.

Werklozen bij voorkeur uit de eigen gemeente werden ingezet. Kwamen ze van ver dan waren er bussen voor het vervoer. In 1934 rezen er problemen. Achttien arbeiders werden geschorst. Zij hadden een verschil van mening met de opzichter over hun loon. Zij wilden meer verdienen. Daarom wendden zij zich tot de armvoogd die de lonen uitbetaalde. Met bedreiging en afpersing probeerde men de man tot een hogere uitkering te bewegen. Door de schorsing zaten ze zonder loon. Ontevreden mensen in moeilijke omstandigheden vragen om een opzichter en een armvoogd die oog hebben voor hun benarde situatie maar toch rechtvaardig moeten handelen met de beperkte middelen die zij hebben. Hun werk was niet te benijden.

Er ontstond goede cultuurgrond

Door de werkverschaffing ontstond er goede cultuurgrond waar tarwe, rogge, haver, aardappelen en bieten op

De nieuw gebouwde boerderij van Klaas Eefling.

verbouwd konden worden. Twee boerderijen verrezen in het nieuwe landschap. Gebouwd door werkloze bouwvakkers. Op een ervan kwam Klaas Eefling terecht als boer. Hij was opzichter bij de ontginning en liet weten dat hij wel boer wilde worden op de boerderij in aanbouw. Dat lukte na

Het kamp 'De Wite Peal' in ongeveer 1941.

een selectieprocedure en een paar jaar later in 1942 kocht hij het boerenbedrijf. Hij was een akkerbouwer. Een bezoeker van de streek vertelt in 1940 via de krant dat deze grond "van oneindig hoger nut" was, dan die waterplas van voorheen. "Men moet dit ten volle beamen wanneer men ziet, welke hoeveelheden bieten, aardappels en bietenloof de laatste dagen van de boerderijen werden gehaald". Er scheen toen dagelijks een grote drukte van boerenwagens te zijn. Ook op stro en

DWP in de bomen met het bordje 'verboden toegang.'

eerder uit Joure. Zij kwamen tijdelijk in kamp DWP terecht. Door de volgens hen slechte voorzieningen vertrokken zij naar kamp De Wyldemerk (Gaasterland). In DWP moesten ze met z'n allen tegelijk onder de douche, dat waren ze in Duitsland niet gewend. Ze hadden het daar tijdens de oorlog goed van kost en inwoning bij een Duitse hereboer in de buurt van Bielefeld. Uiteindelijk raakten alle woningzoekenden uit het kamp ergens onderdak.

DWP kreeg opnieuw een andere functie. Het werd een vakantiecamp. Drie zomers achterelkaar kwamen er groepen kinderen al of niet in schoolverband een frisse neus halen in Rohel. Het waren stadskinderen die zich heerlijk konden uitleven op het rustige platteland en in het water van het Tjeukemeer. Scholen konden een extra week vakantie krijgen als ze met hun leerlingen naar DWP kwamen. Meestal waren het kinderen uit

onbemiddelde gezinnen uit de grote plaatsen: o.a. Amsterdam, Utrecht, Enschede, Haarlem en Den Haag. Het was niet alleen voor gewoon lager onderwijs (basisonderwijs), ook BLO scholen (speciaal onderwijs) namen er aan deel. Albert Doorn, de kampchef, zwaaide de scepter. Hij regelde de uitstapjes en de ontspanningsavonden in de kantine of buiten. Per week waren er zo'n honderd kinderen die hun voedzame maaltijden gezamenlijk in de kantine gebruikten. De bleekneusjes gingen meestal na een week heel gezond en tevreden weer naar huis met enthousiaste verhalen. Met de actieve en creatieve kampchef liep het later echter slecht af. Hij werd verdacht van pedofiele neigingen. Dat zat hem zodanig dwars dat hij zichzelf tekort heeft gedaan. Dat gebeurde in de tijd dat de Molukkers er al zaten. Een smet op de naoorlogse geschiedenis van DWP.

DWP in 1959.

Westerbork. Van daar gingen ze verder naar Duitsland waar hen een gruwelijk lot in concentratiekampen wachtte. Waarschijnlijk heeft niemand van die 120 mensen het overleefd.

Het kamp DWP stond weer leeg. Maar niet lang. Allerlei mensen van wie de Duitsers dachten dat ze niet deugden of die iets op hun kerfstok hadden werden er opgesloten. Het werd een vergaarbak voor landlopers, asociale (o.a. straatmuzikanten), zwarthandelaars, homo's en wetsovertreders. Ids Poepjes uit Sintjohannesga vond veel van die mensen maar "apart spul". Ze werden daar aan het werk gezet. Wie niet in de ontginning kon werken moest een soort touw vlechten in de kantine. Twee bewakers, Marten de Haan en Hennie Sytsma, hielden een oog in het zeil. De ontginning van de Heidemij ging ondertussen ook door. Zwart, de beheerder van het kamp had Ids gevraagd in de keuken te helpen anders had hij waarschijnlijk toen al naar Duitsland gemoeten. Hij was amper 18

jaar. Bart Knobbe was de kok en Appie de Hoop was er voor de schoonmaak. De koks kookten aardappelen met vlees en groente met "brij" na. Vaak stamppot en op zaterdag en zondag was er soep. De keuken zag er professioneel uit, er was zelfs een aardappelschilmachine. Waterleiding ontbrak toen in die regio. DWP had een eigen bescheiden pompstation dat het water diep uit de grond oppompte. Dat was koel en zuiver water. 's Nachts liep er een nachtwaker met een herdershond rond in en bij het kamp om eventuele vluchtpogingen en brand te voorkomen. Dat was Ten Boom, de latere gemeentebode op het gemeentehuis van Haskerland.

Na de bevrijding

Niet lang na de bevrijding in 1945 werd het kamp een tijdelijke opvangplaats voor gerepatrieerden die voor de WO II werk in Duitsland hadden gevonden en terug naar Nederland wilden. Een woning was hier meestal niet. Zo verging het ook het gezin Bakker

DWP in ongeveer 1941.

klaver waren de boeren 'happig'. Er heerste gebrek aan veevoer. Filevorming in Rohel? Dat heeft niet zo lang geduurd want de boeren moesten van de bezetter voor een deel hun land 'scheuren' d.w.z. van weiland bouwland maken. Daardoor konden ze zelf producten verbouwen. De zoon van Klaas Eefting namelijk Albert Eefting had meer met koeien dan met bieten en andere vruchten des velds. Hij liet de akkerbouw voor wat het was en schakelde over op een veebedrijf. Dat gebeurde ongeveer in 1960/61. Ook deed hij dit omdat hij de ligging van zijn bedrijf wat excentrisch vond t.o.v. leveranciers en afnemers. Naast koeien kwamen weer later de toeristen. Een neventak maar ook een vorm van educatie voor mensen die niets wisten van het boerenleven. Bungalowtenten en caravans sierden de ruimte rondom zijn agrarisch bedrijf. De boerencamping gedijde uitstekend. Dat kon ook bijna niet anders in zo'n fraaie omgeving met het Tjeukemeer in de buurt. Zijn zoons namen het stokje van

hem over en bouwden er naast nog een bedrijf. Een deel van de ontgonnen grond in 1940, zo'n 55 ha, moest later nog ontgonnen worden. Maar dat gebeurde na de oorlog. Het was de bedoeling dat daar kwekers hun bedrijf zouden vestigen.

Barakkenkamp de Wite Peal

Op 30 juli 1940 krijgt B en W van Haskerland een brief van de Rijksdienst voor de werkverruiming. Men meldt daarin dat er van Rijksweg een kamp in de gemeente gebouwd zal worden. Die melding kwam dus tijdens de bezetting. In 1939 was echter de bouwbestemming al vastgesteld. In een latere brief wordt gezegd dat men bij de bouw rekening zal houden met de drinkwatervoorziening. Het ministerie van Sociale Zaken nodigde een aantal aannemers uit voor de aanbesteding. Aannemer Hindrik Koppenrade uit Joure werd de bouwer voor een prijs van f 27.339. Hij had zijn bedrijf met enkele werkkrachten achter de vroegere bibliotheek waar nu De Stelle is.

In de Gemeenteraad was al eens gewezen op de onhoudbare toestand

Personeelsleden van DWP. V.l.n.r. Ids Poepjes (hulpkok), Marten de Haan opzichter, bewaker), Appie de Hoop (huishoudelijke dienst), Bart Knobbe (kok) en Henny Sytsma (opzichter, bewaker).

van de drinkwatervoorziening voor de arbeiders in de werkverschaffing. Het water uit de kikersloten was vies en een gevaar voor de volksgezondheid. Bij de bouw van het kamp kwam dit probleem op nieuw ter sprake. De voorzitter van de Raad zei een onderzoek toe. Voorlopig bleef echter de waterleiding een vrome wens. Die ging pas in vervulling eind 1955 toen de Molukkers er inmiddels al zaten. Alleen het kamp De Wite Peal kreeg toen leidingwater van het IWGL (waterleidingbedrijf). Dorpen in de omgeving bleven er voorlopig van verstoken.

Het kamp DWP kon plaats bieden aan 120 bewoners. In april 1942 waren er volgens de Rijksdienst 45 bewoners, het waren zogenaamde Contractbrekers. Dat waren mannen van 18 jaar en ouder die werk in

Duitsland hadden aanvaard, maar zonder geldige reden de arbeidsovereenkomst hadden verbroken. Als zij voor 1 april 1941 terug zouden keren of werk in Nederland hadden gevonden waren ze vrij man. Zo niet dan gingen ze naar een strafwerkkamp en moesten ze werken in o.a. de ontginning. Een keer in de 14 dagen mochten ze naar huis, hun distributiebescheiden moesten ze inleveren bij de kampbeheerder. De duur van het verblijf van deze contractbrekers kan nooit lang geweest zijn want korte tijd na de brief van april kwam er bericht dat de arbeiders per 1 mei het kamp hadden verlaten en niet weer terug zouden komen. Daarbij de opmerking "terwijl omtrent andere bezetting nog niets naders bekend is. Zodra zulks het geval zal zijn, hoop ik U te berichten". Wisten ze echt van niks? Voor Weststellingwerf in een brief op dezelfde datum wist de inspectie het wel. In Blesdijke zouden Joden komen! Waar bleven trouwens die vertrokken arbeiders? De inspectie van de Rijksdienst voor de

R.W.K. „De Wite Peal”

Onder en boven: DWP als vakantiecamp na 1945/'46.

gemeentebestuur mee, want er waren twee gemeenten bij betrokken en kranten mochten niet meer verschijnen. Dus dan maar borden met aanplakberichten in de omgeving van het kamp. Chef veldwachter moest het

uitvoeren. Merkw aardigerwijze hoefde dat niet want een nieuwe melding van de Hoofdinspecteur van dezelfde Rijksdienst van 3 okt. was dat in de nacht van 2 op 3 oktober alle joden uit DWP waren overgebracht naar

Rotsterhaule, Woonoord De Wite Peal

- 1.036.1

4460

RIJKSDIENST VOOR DE WERKVERRUIMING

INSPECTIE FRIESLAND

No. 40840

BERICHT OP SCHRIJVEN VAN

BETREFFENDE werkkamp "De Wite Peal"
te Rohel.

BIJLAGEN

ME* BELIEVE BIJ HET ANTWOORD NAUWKEURIG HET ONDERWERP,
DE OTEKENING EN HET NO. VAN DIT SCHRIJVEN TE VERMELDEN
P./V.

HEERENVEEN, 3 October 19 42

FOK 30
TELEFOON 257
POSTGIRO 41765

INGEKOMEN NO. _____
5 OCT 1942
HASKERLAND

Hierbij deel ik U mede, dat op last van de
Duitsche autoriteiten in den nacht van 2 op 3
October alle in het kamp "De Wite Peal" gehuis-
veste Joden naar het kamp Westerbork zijn over-
gebracht.

Coll: P

Het Hoofd van de Inspectie
de Hoofd-Inspecteur,

TER KENNISNEMING EN TERUGZENDING
AAN den Heer *Chief Veldwachter*
JOURE, 6 October 1942.
DE BURGEMEESTER.

Aan den Heer Burgemeester der
gemeente Haskerland
te
JOUHE.-

Gezien:
De Chef-veldw.

INGEKOMEN NO. _____
8 OCT 1942
HASKERLAND

Werkverruiming had het druk met het
regelen en het bezetten van de diverse
kampen. De typemachines ratelden en
de postbodes deden hun werk.

120 joden in De Wite Peal

Op 13 augustus 1942 kwam er bericht
op het gemeentehuis dat er de volgende
dag 120 joden in "De Wite Peal"
zouden worden gehuisvest. Dat
betekende dat er in het kamp op volle
sterkte gewerkt moest worden. Er was
een keuken en een kantine, maar het
voedsel was krap. O.a. groente en
aardappelen werden geleverd door Van

der Ende uit Joure. Brood kwam
waarschijnlijk bij de naburige bakkers
vandaan? De magen werden echter niet
voldoende gevoed. De restanten aan
voedsel die sommigen hadden
meegenomen raakten snel op. Mensen
uit de buurt hadden door dat er gebrek
aan eten was en probeerden stiekem te
helpen. Dat was ten strengste verboden.
Deze burgerhulpverlening werd door de
Duitsers niet getolereerd meldde de
Rijksdienst. Er kwam dus een brief,
gedateerd 29 sept. 1942 (ingekomen op
2 okt.). Die bevatte een dringende
boodschap. Daar zat het

- 1.072.95 (14)

4390

RIJKSDIENST VOOR DE WERKVERRUIMING

Doss. 94 - 84 No.26.

Betreffende: hulpverlening
aan Joodsche kamparbeiders.

INGEKOMEN NO. _____
2 OCT 1942
HASKERLAND

den Heer Burgemeester der gemeente

GEMEENTEPOLITIE HASKERLAND
INGEKOMEN 5 OCT 1942 19
No. 2408

SP. JOHANNESCA. Haskerland

's-Gravenhage, 29 September 1942.

Hierbij mogen wij Uw aandacht vestigen op het
navolgende.

Ten aanzien van de in verschillende onzer werk-
kampen gehuisveste Joodsche arbeiders is onder meer
door de Duitsche autoriteiten bepaald, dat het ten
strengste verboden is aan deze personen extra levens-
en genotmiddelen te doen toekomen.

De aan deze Joodsche arbeiders toegestane levens-
en genotmiddelen worden hun in het kamp verstrekt op
grond van de daartoe langs den officieelen weg ge-
troffen maatregelen.

Het blijkt echter steeds weer, dat door particu-
lieren met het bovenstaande verbod geen rekening
wordt gehouden en dat langs allerlei wegen toch
extra levens- en genotmiddelen aan de Joodsche kamp-
arbeiders worden gezonden.

De gevers c.q. verkoopers stellen zich hierdoor
aan ernstige gevaren bloot.

Wij achten het van belang, hierop met nadruk
te wijzen en stellen U daarom voor, nogmaals aan een
en ander de noodige bekendheid te geven door middel
van plaatsing van ingesloten bekendmaking in de in
Uwe gemeente verschijnende bladen en/of periodieken.

De Directie van den Rijksdienst
voor de Werkverruiming,

INGEKOMEN NO. _____
8 OCT 1942
HASKERLAND

Dit is geen politiezaak. Heeft betrekking op "De Wite Peal". Kamp ligt op grens Doniawerstal. In deze gemeente en ook in eigen gemeente verschijnen geen bladen meer. Kan beter voor rekening van beide Gemeendebesturen (beider bewoners hebben belang bij) worden bekend gemaakt door aanplakken op publicatieborden in kampomgeving en advertentie in Hepkema.

Tekst handschrift: "Dit is geen politiezaak. Heeft betrekking op "Wite Paal". Kamp ligt op grens Doniawerstal. In deze gemeente en ook in eigen gemeente verschijnen geen bladen meer. Kan beter voor rekening van beide Gemeendebesturen (beider bewoners hebben belang bij) worden bekend gemaakt door aanplakken op publicatieborden in kampomgeving en advertentie in Hepkema".